

Preek Breukelen

d.d. 24 december 2014, Kerstnacht
Jesaja 9:1-6 & Lucas 2:1-20

*“Het volk dat in duisternis ronddoelt,
ziet een groot licht.”*

Gemeente van Jezus Christus,

En toen was het weer Kerst. De straten zijn weer versierd, de winkels hebben weer goede zaken gedaan, gezelligheid in huis, eten met vrienden en familie. Volgens een Amerikaans lied zijn dit de *Happiest Days of the Year*, de gelukkigste dagen van het jaar. En dat spelletje spelen we graag mee. Even de zorgen vergeten, even geen ellende meer op je bordje, even de gordijnen van de wereld dicht. Het is Kerst!

En natuurlijk, de kerken doen ook mee. Kerst is immers een christelijk feest, voor het geval u het vergeten was. Er was iets met de geboorte van een kind waar we onze jaartelling op gebaseerd hebben. Ook de kerken gaan mee in de flow van gezelligheid. Wij hebben tenslotte ook een ster opgehangen aan de buitenmuur en met veel capriolen de guirlandes opgehangen binnen in de kerk. En we hopen dat u een beetje smelt bij de carols die ten gehore worden gebracht. Geen kerst zonder Stille Nacht, Heilige Nacht, dus die hebben we in het voorprogramma gepropt. En natuurlijk zou ik u in de preek een warme boodschap mee kunnen geven dat de geboorte van het kindeke Jezus ons leert dat iedere geboorte een nieuwe kans is, een nieuwe toekomst. Maar dan zou het geloof eigenlijk meer iets van plakplaatjes zijn.

Wat is Kerst? Kerst is een feest. Maar geen feest om het feest. Het is geen feest omdat wij dat verdienen na een jaar hard zwoegen. Het is geen feest omdat op deze dagen een gevoelige snaar geraakt wordt en we wat meer bereid zijn om onze portemonnee te trekken voor de nooddriftigen in deze wereld. Het is ook geen feest omdat we na tweeduizend jaar nog steeds verbaasd zijn dat een maagd zwanger geworden is. We vieren niet het wonder van eens en ooit maar we vieren de toekomst, we vieren de hoop. Kerst is niet verkrijgbaar zonder Jezus. Hoezeer de commercie ons ook gek maakt met een veramerikanisering van ons kerstgevoel, met een Santa Claus en verlichte Coca-Cola-vrachtwagens, het gaat om meer. Misschien hebben wij persoonlijk genoeg aan dat fijne, warme, hedonistische gevoel dat ons opgedrongen wordt, maar de boodschap van Kerst is een andere.

Het volk dat in duisternis ronddoelt, ziet een schitterend licht. Woorden van de profeet Jesaja, gesproken voor het volk Israël in ballingschap. Woorden die klinken in tijden van zwaar lijden, tijden zonder toekomst. Woorden die hoop oproepen, vertrouwen ook dat God niet loslaat wat Hij begonnen is. Geloof dat er een weg is die naar licht leidt. Een weg die niet doodloopt in onmogelijkheden maar een nieuwe wereld schept, een wereld waarin alles anders is, een wereld andersom, beschenen door Gods liefde. Jesaja's woorden drukken ook een groot verlangen uit. Kennen wij dat verlangen? Natuurlijk, ieder mens heeft zijn persoonlijke verhaal en in dat persoonlijke verhaal schuilt ook gemis, verdriet en teleurstelling, pijn en behoefte. Ook in onze samenleving is er eenzaamheid, is er onmacht. Er zijn genoeg mensen die vurig hopen dat de dag van

morgen meer licht brengt en meer vreugde. Maar hoeveel mensen zijn er ook die helemaal niet het verlangen kennen naar een nieuwe werkelijkheid, naar een wereld andersom? Hoezo moet er een hemel op aarde komen? Die mensen hebben hun eigen zogenaamde hemel op aarde al gecreëerd bestaande uit geld en aanzien, alles wat je hartje begeert, meestal achter hoge hekken met beveiligingscamera's omgeven, de gordijnen naar de wereld gesloten.

Met Kerst zeggen we dat de hemel zich opende en wanneer het licht van de hemel op aarde schijnt, wordt ook alles openbaar. Kerst kan dus nooit het feest van de ontkenning zijn. Kerst kan dus nooit een gezellig onderonsje worden waarbij we even niet hoeven te denken aan wat er gebeurt bij de burens of wat er aan de hand is in de wereld. Kerst heeft namelijk een boodschap voor die burens en een boodschap voor die wereld. En zo gauw we dat beseffen, heeft Kerst ook daadwerkelijk een boodschap voor ons. Jesaja spreekt over een volk dat ronddooft in duisternis en het kost ons geen enkele moeite om daar mensen bij te bedenken voor wie dat geldt. En het kost ook geen enkele moeite om die duisternis te zien in deze wereld voor zoveel groepen, voor zoveel volken.

Ook Lucas hangt geen kerstverlichting in de kerststal. Het decor dat hij neerzet is niet van gezellige kneuterigheid. Het decor dat hij neerzet is dat van de macht van de wereld, dat van keizer Augustus en van Quirinius die het bewind voerde over Syrië. En veel meer hoeft Lucas ook niet te noemen om zijn lezers duidelijk te maken hoe duister die achtergrond is, hoe donker die winternacht. Lucas schreef zijn evangelie ongeveer in het jaar 80 na Christus. Tien jaar daarvoor, in het jaar 70, had zich net een grote ramp voltrokken. De Romeinse overheersers waren de opstanden van de Joden beu en hebben op gruwelijke wijze Jeruzalem verwoest, de tempel van God verwoest, daarbij duizenden afgeslacht en de rest het land uit gejaagd. Als u beseft wat het effect van 9/11, van het verwoesten van de Twin Towers in New York nu nog heeft in het leven van Amerikanen, hebt u wellicht een idee hoe hard die verwoesting van Jeruzalem nog nabeeft in de tijd van Lucas.

Is het allemaal waar gebeurd zoals Lucas het beschrijft? Is er een maagdelijke geboorte geweest? Kwam er daadwerkelijk een engel uit de hemel? Als de waarde van de Bijbel zou liggen in een correcte historische weergave dan zouden we hem allang bij het oud papier hebben moeten gooien. Een zesdaagse schepping: ach, we weten wel beter. En ook zijn er wetenschappers die allang hebben bewezen dat die Quirinius in die tijd helemaal het bewind niet over Syrië voerde. Oh ja, koning Herodes uit het andere evangelie, die was bij de geboorte van Jezus al zeker vier jaar dood. Het gaat in de Bijbel niet om feiten. Het gaat in de Bijbel om waarden, het gaat in de Bijbel om betekenis. Lucas schrijft zijn evangelie om duidelijk te maken wie die Jezus is. Hij doet dat in een Grieks-Romeinse omgeving waarin ieder groot figuur een biografie krijgt en iedere biografie ook een bijzonder geboorteverhaal vertelt. Maar de geboorte van Jezus, zoals Lucas die beschrijft, is niet een geboorte passend bij een groot man. Niet de grootsheid volgens wereldse normen. Niet een geboorte aan de kant van de macht. Alle elementen in dit verhaal richten zich juist op kleinheid, bijna op onmogelijkheid.

Een jong meisje wordt zwanger, een engel is er die haar de boodschap brengt. Hoe kan dat, vraagt ze. En de engel antwoordt: voor God is niets onmogelijk. Een familielid van haar zal moeder worden van Johannes de Doper. Elisabeth is haar naam, een vrouw op hoge leeftijd. Al even onmogelijk. En wanneer zij elkaar ontmoeten, zingt Maria haar

loflied, haar Magnificat: *Mijn ziel maakt groot de Heer*. En in dat kleine, dat onbeduidende, midden in het onmogelijke, zingt zij al van een wereld andersom. Iets wat niet kan maar bij God niet onmogelijk is. *Heersers stoot Hij van hun troon en wie gering is geeft Hij aanzien. Wie honger heeft overlaadt Hij met gaven maar rijken stuurt Hij weg met lege handen*. Dat klinkt al voor de geboorte. En als de tijd daar is, is de herberg vol. Geen ruimte in deze wereld waar het onmogelijke mogelijk lijkt, waar nog hoop geboren kan worden. Een stal is de plek. Minder kun je je niet voorstellen. En dan die herders op het veld. Welke god stuurt zijn engelen nou naar het uitschot van die tijd, naar mensen die door geen enkel ander mens serieus genomen worden? PR-technisch geen handige zet.

Lucas wil ons geen sprookje vertellen. Lucas wil ons betekenis geven. Het is hem er niet om te doen dat wij als kerk dogma's verzinnen over maagdelijke geboortes of over onbevleete ontvangenis. Het gaat hem er niet om dat wij dat soort fabeltjes gelovig ondertekenen. Hij deelt met ons zijn geloof in de grootheid van Jezus, zijn geloof dat met Christus er iets wezenlijks veranderd is in de wereld, in het leven van mensen. Dat wij ons 2014 jaar later in onze situatie wel eens afvragen wat er daadwerkelijk veranderd is, brengt ons terug bij de woorden van Jesaja: *Het volk dat in duisternis ronddoelt, ziet een groot licht*. Zien wij dat licht in onze duisternis? Duisternis die ook kan staan voor onwetendheid, voor het niet kunnen zien of niet willen zien, voor blindheid voor waarachtig licht. Komen we dan echt niet verder dan een warm gevoel bij het verhaal over de geboorte van een klein kind? Komen we dan echt niet verder dan de boodschap dat iedere geboorte nieuw leven is, dat iedere dag nieuwe kansen geeft? Lucas kent ook de verhalen over het openbare leven van Jezus, over zijn woorden van toekomst en hoop, over zijn daden van omzien en barmhartigheid, over de scheppende liefde die Jezus bracht in het doodse leven van afgeschreven mensen. En daarom kan Lucas dit verhaal zo schrijven. Tegen het decor van de waan van de wereld, het decor van de duisternis van het bestaan, is er een mens geboren. Niet één van velen, maar een uniek mens, een handreiking van God, een totale omkering van ons denken, een doorbreking van het lot.

Lucas' geboorteverhaal is een grote lofprijzing. Het is een statement. Een statement van hoop. Een statement van toekomst. Het is weer Kerst, zo begon ik deze preek, en soms hebben we inderdaad het gevoel dat het weer Kerst is, alweer Kerst. Het ene jaar lijkt sneller te gaan dan het andere en we lijken gevangen te zitten in het onvermijdelijke van het leven. De volgende dag brengt niet meer vreugde dan de vorige en ook morgen zal het lijden de gewoonste zaak zijn in het menselijk bestaan. En zo dreigen wij ons over te geven aan gang der zaken. Dit is het en er zal wel niet veel veranderen. Wat kunnen we tenslotte veranderen? En omdat dat zo is, en altijd zo zal zijn, is het maar goed dat we in ieder geval twee dagen in het jaar het spelletje kunnen spelen van vrede op aarde, met de gordijnen naar de wereld gesloten en een glas champagne in ons hand. Even niets aan de hand. Even geen ellende op ons bordje.

Lucas ontkent de wereld niet, ontkent het lijden van mensen niet, ontkent ook de duisternis niet die ons leven kan bevangen. Maar tegen die duisternis in zegt hij dat het onmogelijke mogelijk is geworden, dat er hoop geboren is en nieuwe toekomst. En willen we dat begrijpen dan zullen we het leven van Jezus in ogenschouw moeten nemen. Dan moeten wij zijn leer ter harte nemen van de kracht van de liefde, de kracht

van de ontferming waarin mensen uit een doods bestaan worden opgewekt tot nieuw leven. Zijn leer en daden die getuigen van de nabijheid van het Koninkrijk van God. Het is mogelijk om deze wereld te veranderen ook al lijkt onze macht zo klein. Maar de hemel geeft ons een weg, een nieuwe weg. En waar wij die weg bewandelen zal vrede ontstaan, vinden mensen gerechtigheid, zal het lijden verdwijnen. Een wereld andersom waarin we elkaar in de ogen kijken, van hart tot hart, betrokken zijn op elkaars welzijn, het lijden niet verdoezelen maar elkaar dragen. Die nieuwe werkelijkheid waarin het ik bevrijd wordt van wereldse waanzin en zich open stelt voor de ander, open stelt voor een nieuw bestaan. Kerst is het feest van toekomst: er is in Christus wel degelijk iets veranderd. En die verandering begint elk jaar opnieuw. En die verandering begint bij ons. Gooi de gordijnen van de wereld maar open. Want in het leven van al die mensen die lijden, mag de boodschap klinken: er is hoop, er is toekomst. En wij zijn bereid dat voor jullie te zijn.

In de Naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Amen.